

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
Model of Student Leadership Skills Development in the 21st Century, Roi - Et Municipality Schools

บุษบา ศรีมี¹ กฤษณก ดวงชาตม² และ ชยากานต์ เรืองสุวรรณ³

Bussaba Seeme¹ Kritkanok Dongchatom² and Chayakan Ruangsuwan³

¹นักศึกษาศาสาการบริหารจัดการการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{2,3}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹Master of Education Program in Educational Administration Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

^{2,3}Faculty of Education Program in Educational Administration Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

¹E-mail: bussabaseeme@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-5695-0563>

²E-mail: Thekong-123@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-3540-0783>

³E-mail: chayakan@rmu.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5265-401X>

Received 28/06/2023

Revised 03/07/2023

Accepted 06/07/2023

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 ภาวะผู้นำ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนที่สอดคล้องกับสังคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้วิจัยได้เล็งเห็นปัญหานี้และนำมาวิจัย โดยการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัจจัยประสงค์ของผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 3) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดที่เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลวัดสระทอง โรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร โรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า และโรงเรียนเทศบาลวัดเวฬุวัน จำนวน 104 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านการตัดสินใจ ประกอบด้วย 4 ด้านองค์ประกอบภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านการสร้างทีมงาน ประกอบด้วย 4 ด้านองค์ประกอบภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 3 ด้านองค์ประกอบภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4) ผลการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วย 5 ด้านองค์ประกอบภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน; ภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

[833]

Citation:

บุษบา ศรีมี กฤษณก ดวงชาตม และชยากานต์ เรืองสุวรรณ. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 833-852

Seeme, B., Dongchatom, K., & Ruangsuwan, C., (2023). Model of Student Leadership Skills Development in the 21st Century, Roi - Et Municipality Schools.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 833-852; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.223>

Abstract

Changes in the 21st century, the leadership and Sufficiency Economy Philosophy are important in the development of students' leadership that is consistent with the global society in the 21st century and the Sufficiency Economy Philosophy, which the researcher has foreseen the problems and applied to research. This research aimed to 1) study background and the desired 21st-century student leadership skills, 2) develop a 21st-century student leadership skills model, and 3) study the findings of the implementation of the developed 21st-century student leadership skills model in Roi-Et Municipality schools. The sample group for this research was 104 teachers from 4 lower secondary schools—Wat Sa Thong Municipality School, Watpa Rerai Municipality School, Nong Ya Ma Municipality School, and Waruwan Municipality School. The tools used in this research were questionnaires. Mean and standard deviation (**S.D.**) were the statistics used in analyzing the collected data. The research findings were 1) the result of the implementation of the developed 21st-century student leadership skills model, in terms of 4 decision-making skill-related elements, were at high levels; 2) the result of the implementation of the developed 21st cent21st-century leadership skills model, in terms of 4 team building skill related elements, were at high levels; 3) the result of the implementation of the developed 21st-century student leadership skills model, in terms of 3 responsibility skill related elements, were at high levels; and 4) the result of the implementation of the developed 21st-century student leadership skills model, in terms of 5 relationship skill related elements, were at high levels.

Keywords: Model of Student Leadership Skills Development; 21st Century Student Leadership Skills

บทนำ

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไร้พรมแดน และเป็นยุคแห่งเศรษฐกิจสังคมฐานความรู้ (Knowledge-Based Society) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีอิทธิพลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและด้านการศึกษาของนานาประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 5) และทุกๆ องค์การจะต้องเผชิญกับสภาวะของการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ ระดับสังคม ระดับองค์กรและระดับบุคคล ทั้งในด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ค่านิยม ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีอื่นๆ โดยที่ผลจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ จะส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อหลายประเทศ (เพ็ญพร ทองคำสุก, 2553: 1) ดังนั้นใน

[834]

Citation:

บุษบา ศรีมี กฤษณกนก ดวงชาตม และชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 833-852

Seeme, B., Dongchatom, K., & Ruangsuan, C., (2023). Model of Student Leadership Skills Development in the 21st Century, Roi - Et Municipality Schools.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 833-852; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.223>

การพัฒนาคนในชาติเพื่อเผชิญกับสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทุกประเทศทั่วโลกจึงใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาถือได้ว่ามีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งกล่าวได้ว่าคุณภาพของประชากรในประเทศใด จะเป็นเช่นใดนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาเป็นสำคัญ (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2551: 1) โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทั้งในปัจจุบันและอนาคตก็คือ เด็กและเยาวชน อันเป็นกลุ่มพลังที่ถึงแม้วันนี้นี้ยังไม่ได้มีบทบาทในการพัฒนาอย่างเต็มตัว แต่การให้ความสำคัญกับศักยภาพของเด็กและเยาวชน ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันย่อมเป็นการเตรียมการเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “เด็กวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้า” (พสุ เดชะรินทร์, 2555: 10) จึงกล่าวได้ว่าเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียน นักศึกษา เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่ายิ่ง หากได้รับการพัฒนาและได้รับโอกาสให้ใช้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ ย่อมจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาความเป็นชาติ ศาสนา ภูมิปัญญา วัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ จนสามารถที่จะพัฒนาประเทศไทยให้เจริญงอกงามเทียบเท่านานาอารยประเทศได้ เด็กและเยาวชนทุกคนจึงเป็นอนาคตของชาติ (สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน, 2557: 1)

ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตามไปด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อเด็กในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ในศตวรรษที่ 21 (21ST Century Skills) และเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนคนไทย ในฐานะการเป็นพลเมืองของโลก ที่มีการดำรงชีวิตท่ามกลางโลกแห่งเทคโนโลยี โลกของเศรษฐกิจและการค้า โลกาภิวัตน์กับเครือข่าย ความสมดุลของสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ความเป็นสังคมเมือง ความเป็นสังคมผู้สูงอายุ และความเป็นโลกส่วนตัวอยู่กับตัวเอง สิ่งเหล่านี้ถือเป็นโจทย์ที่จะจัดการศึกษารองรับความเป็นศตวรรษที่ 21 กันอย่างไร เพื่อให้คนไทยมีคุณลักษณะด้านการเรียนรู้ ที่สามารถปรับตัวได้อย่างชาญฉลาดเท่าทัน มีภาวะความเป็นผู้นำ ด้านการทำงาน ที่สามารถขึ้นนำตนเองในการพัฒนาการสร้างงานและอาชีพ และตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีสติ และด้านศีลธรรม ที่ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์ และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่า (สำนักงานบริหารการมัธยมตอนปลาย, 2558: 1) โดยที่ วิจารณ์ พานิช (2556: 35-36) ได้กล่าวว่า กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกอย่างทั่วถึง เทคโนโลยีสารสนเทศเข้าไปมีบทบาทอย่างมาก เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างประเทศ จึงทำให้แต่ละประเทศมุ่งเข้าสู่สังคมพหุวัฒนธรรม ภาคการศึกษาจำเป็นต้องตื่นตัวและเตรียมพร้อมจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข ทักษะสำคัญ เช่น ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ

[835]

Citation:

บุษบา ศรีมี ฤกษ์กนก ดวงขาม และชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 833-852

Seeme, B., Dongchatom, K., & Ruangsuan, C., (2023). Model of Student Leadership Skills Development in the 21st Century, Roi - Et Municipality Schools.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 833-852; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.223>

ทักษะการปรับตัว ทักษะทางสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม ทักษะความรับผิดชอบ และทักษะความเป็นตัวแบบ และเป็นผู้นำคนอื่น (Guide and lead other)

สอดคล้องกับ วิโรจน์ สารรัตน์ (2559: 262) ที่กล่าวว่า ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันที่รุนแรง องค์กรต่างๆ จะต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่ดำเนินไป การขับเคลื่อนองค์กรต้องอาศัยการมีผู้นำที่ดีและเก่ง มีความรู้ มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดทิศทางขององค์กร เพื่อให้ทีมงาน ผู้ตาม เป็นผู้ที่ดีอยู่ในทิศทางที่ผู้นำกำหนด หากผู้นำกำหนดทิศทางผิด ไม่มีภาวะผู้นำที่ดีเหมาะสมกับยุคสมัยแล้ว เส้นทางแห่งความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นได้ยาก ทีมงานผู้ตามย่อมเกิดความสับสนในการปฏิบัติอย่างแน่นอน และในที่สุดองค์กรย่อมแตกความสามัคคี ในทางตรงกันข้ามหากผู้นำมีภาวะผู้นำที่ดีสอดคล้องกับยุคสมัยย่อมทำให้ทีมงานผู้ตามยอมรับ เกิดศรัทธา และมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำจนสามารถนำทีมงานทั้งหมดไปสู่เส้นทางแห่งความสำเร็จตามเป้าหมายได้ เช่นเดียวกับ Peter F. Drucker (สัมฤทธิ์ กางเพ็งและประยุทธ ชูสอน, 2557: 95) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันเป็นยุคแห่งโลกในศตวรรษที่ 21 และเป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มีปัญหาท้าทายสำหรับองค์กร ผู้บริหารหรือแม้กระทั่งบุคลากรทุกคน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของทุกคน จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนในชาติเพื่อเผชิญกับสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน อันเป็นกลุ่มพลังที่ถึงแม้วันนี้ยังไม่ได้มีบทบาทในการพัฒนาอย่างเต็มตัว แต่การให้ความสำคัญกับศักยภาพของเด็กและเยาวชน ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันย่อมเป็นการเตรียมการเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “เด็กวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้า” (พสุ เดชะรินทร์, 2555: 10)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเด็กและเยาวชน เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่ายิ่ง หากได้รับการพัฒนาและได้รับโอกาสให้ใช้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ ย่อมจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาความเป็นชาติ ศาสนา ภูมิปัญญา วัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จนสามารถที่จะพัฒนาประเทศไทยให้เจริญงอกงามเทียบเท่านานาชาติอารยประเทศได้ เด็กและเยาวชนทุกคนจึงเป็นอนาคตของชาติ (สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน, 2557: 1) แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วง คือ เด็กไทยรุ่นใหม่จำนวนมากไม่ต้องการเป็นผู้นำ เนื่องจากเคยชินกับการเป็นผู้ตามมากกว่า ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเลี้ยงดูแบบประคบประหงมจากครอบครัว ระบบการศึกษาที่สร้างเด็กให้คิดตามมากกว่าคิดสร้างสรรค์ และหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนขาดเนื้อหาที่สอนให้เด็กมีภาวะผู้นำ ดังนั้นประเทศไทยอาจประสบปัญหาขาดผู้ที่ต้องการเข้ามานำทิศทางประเทศในอนาคต การสร้างผู้นำจึงเป็นเรื่องใหญ่ที่ควรให้ความสำคัญ และต้องเริ่มพัฒนาผู้นำตั้งแต่วัยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปฐมา นรภัทรพิมล, 2555: 5) ภาวะผู้นำจึงเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามภาวะผู้นำเป็นเรื่องที่มีความสลับ ซับซ้อนและมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องอยู่หลายประการ จึงทำให้คนส่วนหนึ่งเชื่อว่า ภาวะผู้นำเป็นสิ่งลึกลับไม่อาจสัมผัสหรือมองเห็นชัดเจนเกินที่จะเรียนรู้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม Daft (1999) มีแนวคิดตรงกันข้ามกับความเชื่อของคนส่วนใหญ่

[836]

Citation:

บุษบา ศรีมิ ฤกษ์กนก ดวงขาม และชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 833-852

Seeme, B., Dongchatom, K., & Ruangsuan, C., (2023). Model of Student Leadership Skills Development in the 21st Century, Roi - Et Municipality Schools.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 833-852; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.223>

ว่า ผู้นำไม่ได้เป็นมาโดยกำเนิด ผู้นำสามารถสร้างขึ้นได้โดยเกิดขึ้นได้จากความพยายามและการทำงานหนักของบุคคลนั้น (Leaders are not born, leaders are made they are made by effort and hard work) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าคนส่วนใหญ่จึงมีศักยภาพที่จะเป็นผู้นำได้ และศักยภาพดังกล่าวเปรียบเสมือนเมล็ดพืชของภาวะผู้นำที่แฝงอยู่ภายในตัวคนเรา ทั้งนี้เป็นสิ่งที่เปี่ยมประสพการณ์ที่แต่ละคนได้รับอาจเป็นได้ทั้งในแง่ให้คุณที่จะช่วยให้เมล็ดพืชเจริญงอกงามขึ้นมา หรืออาจให้โทษไปทำลายเมล็ดพืชดังกล่าวก็ได้ กล่าวโดยสรุป คือ คนเราสามารถที่จะเอาจริงเอาจังต่อคุณสมบัติการเป็นผู้นำได้ หรือเลือกที่จะปล่อยให้คุณสมบัติเหล่านั้นคงซ่อนเร้นแฝงอยู่ภายในตนอีกต่อไป (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2550: 14-15) ซึ่งนักวิชาการของประเทศไทยส่วนใหญ่ก็มีความเห็นพ้องต้องกันว่าภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่สามารถสร้าง สอน เรียนรู้และพัฒนาได้ในบุคคลทุกคน เพียงแต่ต้องมีความตั้งใจ ถ้าต้องการจะให้ได้ผลดีควรเริ่มสร้างภาวะผู้นำให้เกิดตั้งแต่เยาว์วัย (ทิพาวดี เมฆสวรรค์, 2544: 83) เช่นเดียวกับ วิทยากร เชียงกุล (2547: 6-7) ที่กล่าวว่า มีงานวิจัยหลายชิ้นยืนยันว่าภาวะผู้นำไม่ใช่สิ่งฟ้าประทานหรือมีมาตั้งแต่เกิด หากเป็นสิ่งที่เรียนรู้กันได้ อย่างไรก็ตามก็มีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำนั้นเป็นเรื่องยาก เนื่องจากไม่ใช่แค่เป็นการเรียนรู้ทักษะที่จะสามารถสอนให้ทำกันได้ทุกคน โดยหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งหรือหนังสือคู่มือเล่มใดเล่มหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของการเรียนรู้ที่จะเข้าใจความหมายและแนวทางการเป็นผู้นำที่ดีอย่างเป็นระบบองค์รวม การเปลี่ยนกรอบแนวคิดและเปลี่ยนอุปนิสัย การพัฒนาและฝึกฝนตนเองอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เป็นที่มีความฉลาดทั้งทางสติปัญญาทางอารมณ์ (EQ) และทางด้านจิตสำนึกมีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตภาพมองเห็นการณ์ไกล มองโลกในแง่บวกและมีการจัดการกับปัญหาได้ดี

การพัฒนาภาวะผู้นำในปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่ละเลย และเป็นสิ่งที่มองข้ามไม่ได้ด้วยเช่น กัน เรื่องของการพัฒนาที่จะต้องมีการจัดหรือองค์ประกอบต่างๆ โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมในการที่จะพาองค์การสู่ความสำเร็จในยุคโลกาภิวัตน์นี้ รวมทั้งต้องคำนึงถึงเรื่องของจังหวะ เวลา และการจัดลำดับความสำคัญ (Priority) ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก สำหรับการดำเนินชีวิตทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและในระดับผู้นำ เนื่องจากว่าถ้าหากผู้นำขององค์การในศตวรรษที่ 21 ขาดซึ่งภาวะผู้นำที่เหมาะสมแล้วย่อมนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาด หรือเป็นการตัดสินใจที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ไม่สมฤทธิ์ได้ (ดุขฎิรัตน์ โกสุมภศิริ, 2558: 58-59) ด้วยเหตุที่ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันที่รุนแรง องค์กรต่างๆ จะต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่ดำเนินไป การขับเคลื่อนองค์กรต้องอาศัยการมีผู้นำที่ดีและเก่ง มีความรู้ มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดทิศทางขององค์กร เพื่อให้ทีมงานผู้ตามเป็นผู้ที่เดินอยู่ในทิศทางที่ผู้นำกำหนด หากผู้นำกำหนดทิศทางผิด หรือไม่มีภาวะผู้นำที่ดีเหมาะสมกับยุคสมัยแล้ว เส้นทางแห่งความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นได้ยาก ทีมงานผู้ตามย่อมเกิดความสับสนในการปฏิบัติอย่างแน่นอน และในที่สุดองค์กรย่อมแตกความสามัคคี และในทางตรงกันข้ามหากผู้นำมีภาวะผู้นำที่ดีสอดคล้องกับยุคสมัย ย่อมทำให้ทีมงานผู้ตามยอมรับ เกิดศรัทธา และมีความเชื่อมั่นใน

[837]

Citation:

บุษบา ศรีมี ฤกษ์กนก ดวงขาม และชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 833-852

Seeme, B., Dongchatom, K., & Ruangsuan, C., (2023). Model of Student Leadership Skills Development in the 21st Century, Roi - Et Municipality Schools.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 833-852; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.223>

ตัวผู้นำ จนสามารถนำทีมงานทั้งหมดไปสู่เส้นทางแห่งความสำเร็จตามเป้าหมายได้ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันผู้นำที่ดีงามทั้งในด้านความประพฤติ การปฏิบัติตัวพบเห็นได้น้อยมาก ส่วนมากมักพบผู้นำมา จากการแต่งตั้ง อาศัยเครือข่าย เพื่อนฝูง คนสนิท หรือเป็นเรื่องบุญคุณที่ทดแทนกัน ก็จะทำให้ไร้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ทั้งที่ผู้นำถือว่าเป็นต้นทุนที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการองค์กร ในตัวผู้นำจึงต้องมีศิลปะ มีอิทธิพลเหนือคนอื่น ถึงเป็นนำผู้คนเหล่านั้นและได้รับความไว้วางใจและเชื่อใจอย่างเต็มที่ทั้งต้องได้รับความเคารพนับถือ ร่วมมือและร่วมใจจากผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างจริงจังและจำเป็นอย่างยิ่งต้องที่ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำ (Leadership) คือ มีศิลปะหรือมีความสามารถเฉพาะบุคคล สามารถจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นไม่ว่าผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการ และอำนวยการ โดยใช้กระบวนการสื่อสารความหมายหรือการติดต่อกันและกัน เพื่อร่วมมือกันดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ในภาวะการเปลี่ยนแปลงหรือการเปลี่ยนผ่านดังกล่าว (ลีลาภรณ์ บัวสาย, 2559: 35-39) ดังที่ พรชัย เจดามาน (2560: 18) ได้กล่าวว่า ผู้นำในศตวรรษที่ 21 กับการเปลี่ยนผ่าน เป็นภารกิจการนำพาบุคลากรในองค์กรเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งสู่การเป็นผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ดีขึ้นตามวิสัยทัศน์ขององค์กรอันยิ่งใหญ่” ผู้นำที่ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาตระหนักรู้ในหน้าที่และความรับผิดชอบ ความเสมอภาค คุณธรรม ความรู้ที่สามารถบูรณาการเพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุเป้าหมายอันเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ต้องคำนึงถึงและแบบอย่างที่ดีและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะแห่งตน

ทั้งนี้ในส่วนของบทบาทความเป็นผู้นำของนักเรียนนั้น มีการกำหนดการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นผู้นำตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการโดยผ่านรูปแบบ “สถานักเรียน” คือ จะต้องเป็นบุคคลที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ ความก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จ จะต้องมีความคุณลักษณะพฤติกรรมที่มีอิทธิพลในการควบคุม ชี้นำ เปลี่ยนแปลง กระตุ้น รวมพลัง สร้างความเชื่อมั่นให้กลุ่มบุคคลปฏิบัติและทำงานร่วมกันจนบรรลุเป้าหมาย และมีลักษณะภาวะผู้นำที่ดี สามารถเป็นตัวแทนขององค์กรได้ มีความสามารถในการสอนงาน สร้างทีมงาน ทำงานเป็นทีม แก้ปัญหาประสานความขัดแย้งต่างๆ ช่วยโน้มน้าวชักจูงใจให้ผู้อื่นทุ่มเทความรู้ความสามารถให้แก่องค์กร สามารถติดต่อสื่อสารและแสดงความสัมพันธ์ จูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม มีอิทธิพลต่อการทำงาน ผู้นำในทัศนะใหม่ซึ่งเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ ยึดถือการเปลี่ยนแปลง กระจายอำนาจและมอบอำนาจ มุ่งเน้นความร่วมมือและความสัมพันธ์อันดีต่อกัน (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544: 13-15) ซึ่งสำหรับสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดก็เช่นเดียวกันที่มีการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนโดยเน้นที่สถานักเรียนเป็นส่วนใหญ่ จึงอาจจะพบปัญหาด้านภาวะผู้นำของนักเรียนอื่นๆ ในอนาคตได้ หากไม่รีบดำเนินการพัฒนาให้นักเรียนมีภาวะผู้นำให้มากยิ่งขึ้น

แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งต้อง

[838]

Citation:

บุษบา ศรีมี ฤกษ์กนก ดวงขาม และชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 833-852

Seeme, B., Dongchatom, K., & Ruangsuan, C., (2023). Model of Student Leadership Skills Development in the 21st Century, Roi - Et Municipality Schools.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 833-852; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.223>

อาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียนและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาและความต้องการที่แท้จริง ซึ่งผลการวิจัย พบว่า แนวการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ ร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาและการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในการดำเนินงาน 2) การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในด้านการจัดการเรียนรู้ ได้ดำเนินการฝึกอบรมครูด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) การศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูต่อไป 4) การถอดบทเรียนเป็นการสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมและศึกษาดูงานมาสู่การฝึกปฏิบัติจริง 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันนำองค์ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมการศึกษาดูงานมาเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน 6) การฝึกปฏิบัติจริง และเพื่อนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูต่อไป และการนิเทศ กำกับติดตามโดยใช้กระบวนการนิเทศภายใน เพื่อติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูตามแบบนิเทศภายในที่เน้นการสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันและประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในด้านการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำของครูในการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้

จากความสำคัญของภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยกำหนดเป้าหมายในการศึกษา คือ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากเห็นว่าชีวิตมนุษย์ในช่วง Sensitive periods หรือช่วงเวลาที่เด็กมีความพร้อมสูงสุดที่จะเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ เป็นช่วงเวลาที่ควรจะต้องส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ ในตนเอง ดังนั้นเพื่อให้ตัวเด็กและเยาวชนเองได้สะสมและพัฒนาคุณสมบัติความเป็นผู้นำ จึงควรส่งเสริมทักษะเหล่านั้นตามช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาทักษะนั้นเป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ (Popper and Mayseless, 2007, p. 664) ดังนั้นจึงได้กำหนดประเด็นการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ทั้งนี้เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับช่วงวัยและบริบท การกิจหรือหน้าที่ของนักเรียน ที่มีบทบาทต่าง ๆ กัน เช่น เป็นผู้นำนักเรียนในโรงเรียน เป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เป็นคณะกรรมการสภานักเรียน ตลอดจนเพื่อเป็นทักษะในการดำเนินชีวิตของนักเรียนในอนาคตอีกด้วย ส่งผลให้นักเรียนมีภาวะผู้นำที่ใช้ในโรงเรียน บ้าน และการทำงานในอนาคตที่ต้องใช้ภาวะผู้นำสูงขึ้นไป

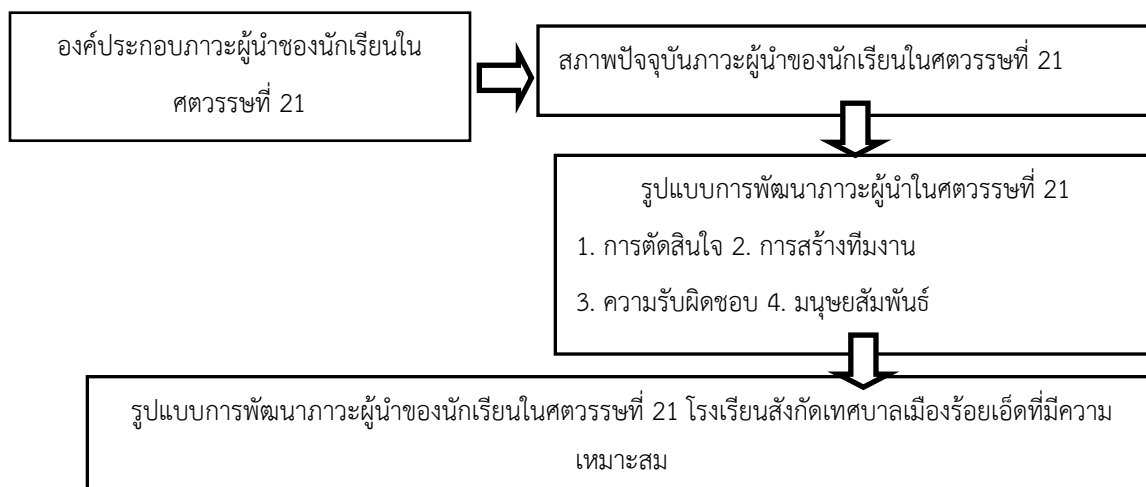

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและพึงประสงค์ของผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผู้วิจัยออกแบบการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้ (1) ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและพึงประสงค์ของผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด (2) ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด (3) ระยะที่ 3 ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดที่เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลวัดสระทอง โรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร โรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า และโรงเรียนเทศบาลวัดเวฬุวัน จำนวน 104 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (Questionnaire)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้การพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบหลัก ดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย: 1) การวิเคราะห์เป้าหมายของการจัดการศึกษา 2) การวิเคราะห์จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 3) การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ 4) การออกแบบการเรียนรู้ 5) การจัดทำแผนการเรียนรู้การพัฒนาภาวะผู้นำ และ 6) การจัดทำเนื้อหาสาระวิชา ด้านการจัดการเรียนรู้การพัฒนาภาวะผู้นำ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) การใช้สื่อและเทคโนโลยี 3) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดและ 5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. ผลการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มนุษย์สัมพันธ์ 5 ด้าน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการให้มีผลประโยชน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.31$ S.D. = 0.63) รองลงมา ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองและผู้อื่น ($\bar{X} = 4.28$ S.D. = 0.63) รองลงมา ด้านการให้เกียรติและ

ยอมรับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.27$ S.D. = 0.65) รองลงมาด้านการประสานงานที่ดี ($\bar{X} = 4.21$ S.D. = 0.65) และด้านการเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ($\bar{X} = 4.03$ S.D. = 0.66)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า

1) องค์ประกอบหลักด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ 2) การวิเคราะห์จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ 4) การทำเนื้อหาสาระวิชา 5) การออกแบบการเรียนรู้ และ 6) การจัดทำแผนการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เอกสารประกอบหลักสูตรสถานศึกษา คู่มือครู แผนการใช้หลักสูตร เหมาะสมและสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของบุคลากรผู้ปกครองและชุมชน ครูมีการนำหลักสูตรไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ครบทุกคนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2) องค์ประกอบหลักด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัว 1) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด 3) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4) การใช้สื่อเทคโนโลยีและการจัดแหล่งเรียนรู้ และ 5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูมีการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการเรียนรู้เป็นคู่มือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการจัดบรรยากาศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง คิดเป็น ทำเป็นมีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้รอบด้านต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งผลสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด การบรรลุผลสำเร็จในการดำเนินงานการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้

สรุปผลการวิจัย

ผลการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด สรุปได้ดังนี้

1. สภาพและการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พบว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การจัดทำแผนการเรียนรู้การออกแบบการเรียนรู้การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ การวิเคราะห์จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการวิเคราะห์เป้าหมายของการจัดการศึกษาและการจัดทำเนื้อหาสาระวิชา 2) การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการการใช้สื่อ เทคโนโลยีและการจัดแหล่งเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. ผลการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พบว่า มีการพัฒนาโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ดังนี้

2.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้จัดให้มีการประชุมบุคลากรทั้งหมดเพื่อชี้แจงภารกิจที่ต้องดำเนินการร่วมกันวิเคราะห์ภารกิจของบุคลากรตามหน้าที่ที่ระบุไว้ในคำสั่งของโรงเรียนและจัดบุคลากรให้รับผิดชอบการดำเนินงานตามภารกิจ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบงานในหน้าที่ให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่งตั้งคณะทำงานดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อกำหนดกิจกรรมและวางแผนการดำเนินงาน กำหนดปฏิทินการดำเนินงานและลงมือปฏิบัติจริง จัดระบบการสื่อสารภายในหน่วยงานให้คณะทำงานฝ่ายต่างๆ สามารถประสานงานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนระหว่างกันโดยตรง สะดวกรวดเร็วและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2.2 การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาหลักสูตรและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ใช้เวลาในการอบรม 2 วันและนิเทศ ติดตามผลการพัฒนาครูและบุคลากร ในด้านการจัดการเรียนรู้ หลังสิ้นสุดการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติจริงในโรงเรียน

2.3 ศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ ในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ด้านการถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานร่วมกันและนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนต่อไป

2.4 การถอดบทเรียน เป็นการสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมการศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคณะครูมาเป็นแนวทางในพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องตามหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ที่สนองต่อความต้องการของผู้เรียน และสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

2.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นกระบวนการนำองค์ความรู้ที่เกิดจากการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด โดยกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนต่อไป

2.6 การฝึกปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานมาสู่การปฏิบัติในโรงเรียนดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำแผนการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ การวิเคราะห์จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการวิเคราะห์เป้าหมายของการจัดการศึกษาการจัดทำเนื้อหาสาระวิชา และ 2) การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์การจัดการเรียนรู้เน้นทักษะกระบวนการคิด การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สื่อเทคโนโลยีและการจัดแหล่งเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูต่อไป

3. การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้การพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ประกอบด้วย การฝึกปฏิบัติจริง การถอดบทเรียนจากการเรียนรู้เป็นกลุ่ม การฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการศึกษาดูงาน หลังเสร็จสิ้นการดำเนินงาน ได้ดำเนินการนิเทศกำกับติดตามผลการดำเนินงาน โดยใช้กระบวนการนิเทศภายใน และประเมินผลสำเร็จของการปฏิบัติงานและการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด โดยใช้แบบประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด หลังสิ้นสุดการพัฒนา 1 สัปดาห์ เพื่อสรุปผลภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

3.1 ผลการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ดำเนินการพัฒนา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) พบว่า

3.1.1 ผลการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 การตัดสินใจ ประกอบด้วย 4 ด้านองค์ประกอบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ด้านด้านตัวบุคคลผู้ตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.11$ S.D. = 0.55) รองลงมา ด้านการกำหนดทางเลือก ($\bar{X} = 4.03$ S.D. = 0.54) รองลงมา ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ($\bar{X} = 3.94$ S.D. = 0.52) และด้านสภาวะการณ์และปัญหา ($\bar{X} = 3.71$ S.D. = 0.62)

3.1.2 ผลการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 การสร้างทีมงาน ประกอบด้วย 4 ด้านองค์ประกอบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ได้แก่ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ($\bar{X} = 3.97$ S.D. = 0.54) รองลงมา ด้านการสร้างเป้าหมายร่วม ($\bar{X} = 3.89$ S.D. = 0.52) รองลงมา ด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.68$ S.D. = 0.54) และด้านการประสานความร่วมมือ ($\bar{X} = 3.73$ S.D. = 0.62)

3.1.3 ผลการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 3 ด้านองค์ประกอบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการทำงานสำเร็จตามแผน ($\bar{X} = 4.06$ S.D. = 0.51) รองลงมา ด้านยอมรับผลการกระทำของตน ($\bar{X} = 3.88$ S.D. = 0.61) รองลงมา และด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ($\bar{X} = 3.76$ S.D. = 0.61)

3.1.4 ผลการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วย 5 ด้านองค์ประกอบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการให้ผลประโยชน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.31$ S.D. = 0.63) รองลงมา ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองและผู้อื่น ($\bar{X} = 4.28$ S.D. = 0.63) รองลงมา ด้านการให้เกียรติและยอมรับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.27$ S.D. = 0.65) รองลงมา ด้านการประสานงานที่ดี ($\bar{X} = 4.21$ S.D. = 0.65) และด้านการเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ($\bar{X} = 4.03$ S.D. = 0.66)

4. ผลการสะท้อนผลการปฏิบัติภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

4.1 ครูมีภาวะผู้นำในด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องและสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของบุคลากรผู้ปกครองและชุมชน ครูนำหลักสูตรไปใช้เป็นคู่มือในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ

4.2 ครูมีภาวะผู้นำ มีความรู้ความเข้าใจและสามารถบูรณาการสู่การจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องตามหลักสูตร จัดทำแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และมีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้สอดคล้องตามองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สื่อ เทคโนโลยีและการจัดแหล่ง เรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตลอดทั้งการนำองค์ความรู้ ที่ได้ไปพัฒนางาน พัฒนาตน มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อก้าวสู่การเป็นครูมืออาชีพสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนแก่นักเรียน เพื่อนร่วมงานและเพื่อส่วนรวมและสาธารณประโยชน์ สู่การดำรงชีวิตประจำวันและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพและความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีดังนี้

1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องตามมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553 และหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นไปตามหลักการและยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 ที่กำหนดให้มียุทธศาสตร์ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องมีความยืดหยุ่นหลากหลาย สนองตอบความต้องการของผู้เรียนทั้งผู้ที่อยู่ในวัยเรียนและผู้ที่อยู่ในวัยกำลังทำงาน ประกอบด้วย 1) การจัดทำแผนการเรียนรู้ 2) การวิเคราะห์จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) การวิเคราะห์เป้าหมายของการจัดการศึกษา 4) การออกแบบการเรียนรู้ 5) การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ และ 6) การจัดทำเนื้อหาสาระวิชา นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มุ่งเน้นที่จะพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดให้สามารถผ่านการประเมินและกำหนดแนวทางให้สถานศึกษาดำเนินการพัฒนาตนเองสู่การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการศึกษาวิเคราะห์วิจัยเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้และให้มีแผนจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สينا บุญเกื้อ ได้กล่าวถึงแนวทางการนำไปปรับใช้ในโรงเรียนในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของครู ประกอบด้วย ด้านหลักสูตรมีการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการและการกำหนดรายวิชา ด้านการจัดการเรียนรู้ มีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ สื่อ การเรียนรู้แหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศจัดการแหล่งเรียนรู้ที่บูรณาการและด้านการพัฒนาผู้เรียน

1.2. การจัดการเรียนรู้ เป็นการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสู่การเรียนรู้ในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) การใช้สื่อเทคโนโลยีและการจัดแหล่งเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด และ 5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเองของแต่ละบุคคล และมีคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ มุ่งองค์ความรู้ที่สำคัญและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

[846]

Citation:

บุษบา ศรีมี ฤกษ์กนก ดวงขาม และชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 833-852

Seeme, B., Dongchatom, K., & Ruangsuan, C., (2023). Model of Student Leadership Skills Development in the 21st Century, Roi - Et Municipality Schools.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 833-852; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.223>

รวมทั้งทักษะการดำรงชีวิตและทักษะความรู้ความสามารถและสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ สอดคล้องนโยบายกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งเสริมให้สถานศึกษากำหนดให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการจัดหา/ผลิต/ใช้/เผยแพร่สื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ มีการใช้แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ที่เสริมสร้างการพัฒนาคุณลักษณะ วัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของ ปรียานุช ธรรมปิยา (2558: 26-27) ดังนี้ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้พร้อมที่จะเรียนรู้ ทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิต สติปัญญาเพื่อให้ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกันที่ดีในชีวิตและพร้อมที่จะเรียนรู้อย่างมีความสุข ระบบการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังหลักคิดเศรษฐกิจ การจัดการเรียนการสอนในทุกสาระการเรียนรู้ ทุกชั้นปี และบ่มเพาะอุปนิสัยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยและบริบทของโรงเรียน กิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมโรงเรียน เพื่อให้มีการฝึกปฏิบัติที่เสริมหนุนระบบเรียนรู้ที่บ่มเพาะ การมีฐานการเรียนรู้ต่างๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน กิจกรรมชุมนุม ชมรม กิจกรรมเสริมสร้างวินัย สามัคคี จิตอาสา บำเพ็ญประโยชน์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากร จนเป็นกิจวัตรเพื่อให้เกิดการพัฒนาและช่วยเหลือกัน และสอดคล้องกับ กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2550: 39) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ว่าประกอบด้วย 1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ มีความสมดุล ความพอดีระหว่างความเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ด้วยการพัฒนาได้อย่างครอบคลุมในสิ่งต่อไปนี้ MQ (Morality Quotient) ระดับคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ มีความรับผิดชอบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมปฏิบัติตามหลักธรรมของแต่ละศาสนา IQ (Intellectual Quotient) ระดับเชาว์ปัญญา ได้แก่ การมีจินตนาการ สามารถคิดริเริ่ม คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น AQ (Adversity Quotient) ระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาที่ไม่เคยพบมาก่อนสามารถฟันฝ่าอุปสรรค และประสบความสำเร็จได้ด้วยตนเอง TQ (Technology Quotient) ระดับความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อแสวงหาความรู้และสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง EQ (Emotional Quotient) ระดับพัฒนาการด้านอารมณ์ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข 2) วิธีการสอนเน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา ให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสวงหาความรู้ ความคิด ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถทางปัญญาในการทำความเข้าใจกับเรื่องต่างๆ ทำทนายให้ผู้เรียนเกิดความคิดใหม่ที่ต่างไปจากเดิมและสามารถหาเหตุผลอธิบายความคิดของตนเองได้ ใช้วิธีการสอนที่เน้นการคิด สืบค้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสืบค้นจากข้อมูลและใช้ความคิดเพื่อสรุปความรู้ต่างๆ นั่นคือ ครูจะต้องกระตุ้นผู้เรียนให้คิดตั้งคำถามหรือการอภิปรายเพื่อนำไปสู่การกระตุ้นให้สนใจ ใฝ่รู้รวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริง ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ ตีความและหาข้อสรุป ใช้วิธีการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิด

[847]

Citation:

บุษบา ศรีมี ฤกษ์กนก ดวงขาม และชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 833-852

Seeme, B., Dongchatom, K., & Ruangsuan, C., (2023). Model of Student Leadership Skills Development in the 21st Century, Roi - Et Municipality Schools.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 833-852; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.223>

วิเคราะห์และการสรุปองค์ความรู้แบบองค์รวม (Holistic Thinking) ไม่แยกส่วนด้วยการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเชื่อมโยงเรื่องราวและแนวความคิดของสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับวิถีชีวิต ใช้การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการทั้งเนื้อหาสาระกระบวนการเรียนรู้และคุณธรรม โดยยึดธรรมชาติของผู้เรียนเพื่อสนองวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียนและธรรมชาติของวิชาด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้สื่อ การเรียนรู้ที่หลากหลายเชื่อมโยงธรรมชาติแหล่งเรียนรู้ สถานการณ์จริง ระบบสารสนเทศให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ทดลอง สัมผัส 3) ด้านการวัดและประเมินผล เน้นการประเมินผลที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการทดสอบเพื่อพัฒนาการของผู้เรียนว่าอยู่ในระดับใดมีความสามารถหรือมีจุดเด่นที่ควรได้รับการส่งเสริมในด้านใดจุดอ่อนที่ควรแก้ไขอยู่ตรงไหน สามารถออกแบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนได้ครอบคลุมทุกด้าน เน้นการใช้ข้อสอบอัตนัยเชิงวิเคราะห์ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนและมีการถ่ายทอดความคิดอย่างเป็นระบบและประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ และ 4) ด้านการจัดบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนที่จูงใจและเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สร้างทางเลือกการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้เลือกทำกิจกรรมหรือเรียนรู้ตามความสนใจ สร้างบรรยากาศในขณะที่เรียนให้สนุก มีความสุข ให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนเป็นเรื่องง่ายให้ผู้เรียนเป็นตัวเอกในการเรียน มีครูเป็นผู้ช่วย จัดชั้นเรียนให้ผู้เรียนมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นระหว่างกัน

2. ผลการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียนและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาและความต้องการที่แท้จริง ซึ่งผลการวิจัย พบว่า แนวการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ ร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาและการแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบในการดำเนินงาน 2) การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในด้านการจัดการเรียนรู้ ได้ดำเนินการฝึกอบรมครูด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) การศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูต่อไป 4) การถอดบทเรียนเป็นการสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมและศึกษาดูงานนำไปสู่การฝึกปฏิบัติจริง 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันนำองค์ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมการศึกษาดูงานมาเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน 6) การฝึกปฏิบัติจริง และเพื่อนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูต่อไปและการนิเทศ กำกับติดตามโดยใช้กระบวนการนิเทศภายใน เพื่อติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูตามแบบนิเทศภายในที่เน้นการสร้างสรรคสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันและประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในด้าน

[848]

Citation:

บุษบา ศรีมี ฤกษ์กนก ดวงขาม และชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 833-852

Seeme, B., Dongchatom, K., & Ruangsuan, C., (2023). Model of Student Leadership Skills Development in the 21st Century, Roi - Et Municipality Schools.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 833-852; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.223>

การจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำของครูในการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ปรียานุ ธรรมปียา (2558: 17) ได้กล่าวถึงการพัฒนาสถานศึกษาที่ได้ดำเนินการซึ่งได้ดำเนินการโดยเน้นความ สมัยครใจ คือ การถอดบทเรียน การสร้างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่วน ภูมิภาค ทองเหลา (2553: 15) ได้ ศึกษาการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภาวะผู้นำของครูในการจัดการเรียนรู้โดยดำเนินการสร้างระบบ อบรม ประชุมสัมมนา ศึกษาดูงาน สร้างคู่มือการใช้ระบบทดลองใช้ระบบ ประเมินและปรับปรุงส่วนแนวคิดเสริมศักดิ์ วิ ศาลาภรณ์ (2550: 29) ได้ศึกษาวิธีการพัฒนาบุคลากรไว้ 4 วิธี คือ 1) การเรียนรู้จากการทำงาน 2) การเรียนรู้จาก คนอื่น 3) การเรียนรู้จากความผิดพลาด และ 4) การเรียนรู้จากการฝึกอบรม และกัลยรัตน์ เมืองสง (2550) ได้ เสนอวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำที่ดีไว้ 3 วิธี คือ การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการและการระดมความคิดเห็น

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมือง ร้อยเอ็ด อภิปรายผลได้ ดังนี้

3.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีผลการดำเนินงานที่แสดงถึงควมมีภาวะผู้นำของนักเรียนใน ศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.11$) ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์และมีการกำหนดเป้าหมายและ วิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษา ผลการดำเนินงานโดยการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติจริง ครูสามารถกำหนดเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาได้ 2) การวิเคราะห์จุดหมายสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีผลสำเร็จของการดำเนินงาน ดังนี้ ครู สามารถกำหนดจุดมุ่ง หมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานและตัวชี้วัดได้ ครอบคลุมครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) การออกแบบการเรียนรู้ ผลการดำเนินงาน ปรากฏผลดังนี้ ครูมีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์สาระและมาตรฐานในการเรียนรู้ กำหนดผลการเรียนรู้คาดหวัง จัดทำสาระการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา กำหนดหน่วยการเรียนรู้และมีการวาง แผนการเรียนรู้ 4) การจัดทำเนื้อหาสาระวิชา มีผลการดำเนินงาน ดังนี้ ครูมีการจัดเนื้อหาสาระเป็นรายวิชาภายใน วิชาประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ย่อยเรียงตามลำดับความสัมพันธ์ต่อเนื่อง เนื้อหาสาระในรายวิชาเดียวกัน จัดวิชา แบบผสมผสานเป็นการผนวกเนื้อหาวิชาตั้งแต่ 2 รายวิชาขึ้นไปเข้าไว้ในรายวิชาเดียวกันหรือหน่วยเดียวกันและ การบูรณาการเนื้อหา (content integration) เป็นการผสมผสานของเนื้อหาสาระซึ่งแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยง ของสาระต่างๆ สอดคล้องตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ 5) การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ มีผลสำเร็จของการ ดำเนินงาน ดังนี้ ครูสามารถกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามหลักสูตร แนวทางการวัดและประเมินผลการ เรียนรู้ โดยการจัดทำหลักฐานเพื่อประเมินความเข้าใจของผู้เรียน การกำหนดชิ้นงาน ตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้และ แนะนำหน่วยการเรียนรู้ที่ตั้งขึ้น กำหนดกิจกรรม เวลาและสถานที่ปฏิบัติกิจกรรมและมีการกำหนดสื่อ วัสดุ

อุปกรณ์ และทรัพยากรที่ต้องใช้ในหน่วยการเรียนรู้และ 6) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตาม โดยการฝึกอบรมปฏิบัติการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูมีความสามารถในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยเลือกสาระที่เรียนรู้ให้สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะประโยชน์ต่อผู้เรียน ครอบคลุมพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้นอย่างจริงจัง มีคุณภาพและเกิดประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ควรเริ่มจากการสร้างความตระหนักรู้ในหลักการแนวคิดให้แก่กลุ่มผู้ร่วมวิจัยให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทางเป้าหมายและมีแนวปฏิบัติเป็นเลิศที่เกิดจากการพัฒนาและการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. บทบาทของผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยในการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัย ควรยึดมั่นในหลักของการมีส่วนร่วมที่คำนึงถึงความเท่าเทียมและการให้การยอมรับ นับถือกันและกัน และควรยึดถือหลักการนี้ในการบริหารจัดการศึกษาที่มีใช้การวิจัยอย่างต่อเนื่องตลอดไป
3. การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องตระหนักและเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครองชุมชนและผู้เกี่ยวข้องเข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ มีทักษะสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด
4. เป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารที่จะดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ควรดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบท สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสถานศึกษาที่มีความสนใจจะนำงานวิจัยไปพัฒนาควรศึกษาบริบทและวัฒนธรรมขององค์กรแล้วดำเนินการส่งเสริมพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้เอื้อต่อความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

จากผลการวิจัยเรื่องพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

[850]

Citation:

บุษบา ศรีมี กฤษณกนก ดวงขาม และชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 833-852

Seeme, B., Dongchatom, K., & Ruangsuan, C., (2023). Model of Student Leadership Skills Development in the 21st Century, Roi - Et Municipality Schools.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 833-852; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.223>

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกภาคส่วน
2. ควรให้มีการนำหลักการแนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ไปขยายผลโดยดำเนินการให้เต็มรูปแบบเพื่อให้ได้ผลการวิจัยไปใช้กับสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. (2550). *เอกสารการพัฒนาข้าราชการครูเพื่อให้มีหรือเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษ*. พิมพ์ครั้งที่ 2.กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ
- กัลยรัตน์ เมืองสง. (2550). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดุษฎีรัตน์ โกสุมภศิริ. (2558). *ภาวะผู้นำแบบดุลยภาพภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21*. Retrieved on June 10, 2016, from: <http://leader1234.blogspot.com/2015/09/21-scholarly-article-equilibrium.html>
- ทิพาดี เมฆสุวรรณ. (2544). *กล้าคิด กล้าทำ กล้านำ กล้าเปลี่ยน*. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เนต.
- ปฐมา นรภัทรพิมล. (2555). *การพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนระดับมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา. พะเยา : มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ปรียานุช ธรรมปียา. (2558). *การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา(พ.ศ.2549 - พ.ศ.2557)*. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด.
- พรชัย เจดามาน (2560). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเปลี่ยนผ่าน การบริหารจัดการศึกษา 4.0 อย่างยั่งยืน*. *RMU.J.* 13(2), 27-37.
- พสุ เดชะรินทร์. (2555). *อุปสรรคของปัญหาจะมาจากผู้นำ*. *หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ*, 17 มกราคม 2555. Retrieved from: <http://www.bangkokbiznews.com/blog/blogger/6>.
- เพ็ญพร ทองคำสุก. (2553). *ตัวแบบสมการโครงสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

.....
ภิญโญ ทองเหลา, วัฒนา สุวรรณไตรย์, ประยูร บุญใช้ และ อนันท์ งามสะอาด. (2553). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำของครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 4 (3), 86–94.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ : ธนัชการพิมพ์.

ลีลาภรณ์ บัวสาย. (2559). ABC งานวิจัยรูปแบบใหม่เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ชุดบริหารงานวิจัย ลำดับที่ 13 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยามกัมมาจล.

วิทยากร เชียงกุล. (2547). *คู่มือพัฒนาตนเองและพัฒนาภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ : สายธาร.

วิโรจน์ สารัตนะ (2559). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิดและกรณีศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : บริษัทอักษราพิพัฒน์.

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ์ ชูสอน. (2557). *ภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์ : แนวคิดและการวิจัย*. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, 2557.

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2551). *ปัจจัยการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน : การพัฒนาและตรวจสอบความตรงของตัวแบบ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักพัฒนานักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). *คู่มือสถานักเรียน ปี 2557*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2550). *ภาวะผู้นำ ทฤษฎีปฏิบัติ : ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์*. กรุงเทพฯ : วิจารณ์ เอ็ดดูเคชั่น.

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2552). *ภาวะผู้นำในประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 5-8*. พิมพ์ครั้งที่ 9. นนทบุรี: สุวีริยาสาส์น.

Daft, R.L. (1999). *Leadership: Theory and Practice*. Fort Worth Tex: Dryden Press.

Popper, M., & Mayseless, O. (2007). The building blocks of leader development: A psychological conceptual framework. *Leadership & Organization Development Journal*, 28(7), 664–684. <https://doi.org/10.1108/01437730710823905>

